DISSERTATIO
INAUGURALIS
DE
MEDENDI METHODO DERIVANTE

QUAM
CONSENSU ET AUCTORITATE
ILLUSTRISSIMI ET MAGNIFICI
DOMINI
PRAESIDIS ET DIRECTORIS
CLARISSIMORUM ET CELEBERRIMORUM
D. D. PROFESSORUM
PRO
DOCTORIS MEDICINAE ET CHIRURGIAE
LAUREA RITE OBTINENDA
IN CELEBERRIMA
ACADEMIA JOSEPHINA
ERUDITORUM JUDICIO SUBSTERNIT

Josephus Erasmus Wittenbauer,
Hungarus Cassoviensis.

In theses adnexas disputabitur in aedibus Academiae Josephinae die mensis anni 1839.

VIENNAE,
TYPIS JOAN. NEP. FRIDRICH.

Prooemium.

Gravi studiorum curriculo ex lege finito, artis medicae thesaurum opulentissimum considerando aequiparandoque, cum meis eheu tenellis viribus animus haesit, quid pro dissertationis argumento seligerem. Conspectum de medendi methodo derivante breviter exponere a longo tempore mihi arisit. Argumentum pergrave quidem pro me tyrone; ast ubi ani-

mus se promptus praebet, tentare licet vires. Methodus enim derivans, universa in scientia medica supremam certe ab antiquissimis temporibus sibi conciliavit sedem, votisque desideratis virorum artis medicae eruditorum justa si adhibebatur circumspectione singulis in casubus, optatum saepissime effectum praestitit. Fulcro firmo inniti volens plurium

celeberrimorum virorum semitam calcavi, qua, etsi ad viam liberam haud perventurus sum, fors tendam tramitem aliis calcandum.

Quare Lector benevole! siquid palatui tuo haud arrideret, limites opusculi, et temporis specta, profecto veniam audaci impertieris, et contentus eris

hicce datis. Succincta sunt, lumen tamen abunde praebentia, ne quis in tenebris oberrans allidatur, damnumque sibi pariat, quodsi id e his declinaverit damnabitur voti.

Auctor.

PARENTIBUS OPTIMIS

gratissimus filius.

Definitio.

1.

Derivatio pathologica est mitigatio, aut sublatio status morbosi per adfectionem in parte organismi alia provocatam.

Omnis autem Derivationis sive naturalis, quam sola naturae autocratia, sive artificialis, quam haec opera medici incitata perficit idea in Sympathia s. Commercio vitali radicatur, quo omnia quidem organa, qua partes unius ejusdemque totius in unum nectuntur, quod tamen inter nonnullas organismi partes strictum et multiplex, inter alias minus exquisitum, et simplicius est. Misso autem nexu partium organico, et phoenomenis, quae in contiguitate et vicinitate partium radicata pronum habent explicatum; de solo loquar nexu vitali; qui, cum duplici sub forma manifestus fiat: qua Consensus nimirum, et oppositio vitalis, seu Antagonismus; — Derivatio quoque duplex distinquenda erit: Consensualis nempe et oppositionalis, seu Antagonisticá. —

Consensus.

2.

Nomine Consensus, Philadelphiae venit nexus organorum ille, quo fit, ut irritatio unius similem alterius provocet, hacque ratione homogenea utriusque suscitetur reactio. — Nexus iste consensualis omnia corporis humani organa, et singulas singulorum organorum particulas intercedens in causa est, ut topica organi cuiuspiam adfectione suscitata, haec in loco primae originis porro quoque perstans protinus latius proserpat, et alias, saepe quam plurimas organismi partes in aversum trahat, morbusque strictissime topicus primo solum originis suae momento dici possit. — Morbo vero hac ratione intentione

et extensione aucto vita quoque universa incitatur, atque energia majori in morbum reagens luctam ponit vividissimam, qua morbi judicium promptum et citum sive in salutem, sive in perniciem aegri provocatur; id quod in morbis febrilibus quotidie fieri videmus.

Idea Derivationis consensualis.

3.

Alias consensuali in alio organo irritatione, hujusque reactione homogenea suscitata et sustentata morbus in organo protopathico multum mitigatur, vel etiam protinus cessat. Fit hoc, quatenus factoribus vitalibus alium in locum derivatis, processuque morboso eodem alibi excitato et sustentato morbo primario pabulum quodammodo subtrahitur, qui etiam ideo imminui, vel penitus exstinqui debebit. — Hoc ergo in casu transit consensus in antagonismum (§. 7.) nec differt effectualiter derivatio consensualis ab antagonistica; quin tamen ideo superfluam distinctionem hanc censeam, ut potius eam in natura rei fundatam existimem, cum causaliter utraque diversa omnino sit. (§. 5.)

Media nexus consensualis.

4.

Partes unius ejusdemque systematis organici, nec non singulae organi cujuspiam particulae consensum intimum et luculentissimum; ast diversa quoque organa, saepe diversissima et remotissima tam in statu sano, quam etiam morboso manifestum inter se nexum consensualem fovent.

Cujus nexus media praecipua sunt:

a) Nervi. Uberrimum commercii consensualis fontem nervi constituunt, quibus diversissimae saepe et remotissimae corporis partes amico quodam foedere junguntur. — Communis enim plurium nervorum (omnium ?) origo; multiplex sub decursu eorum unius cum altero ansa, plexu ganglio unio cultro anatomico non semper demonstranda;

et vitalitas altissima in causa est, ut adfectionis unius organi facillime et citissime et aliud particeps reddatur.

b) Vasa. Systema enim vasorum sanquiferorum continuum nuspiam interruptum efficit, et diversi generis vasa anastomosibus frequenter uniuntur.

c) Textus cellulosus. Systema vitalitatis quidem inferioris, ast latissime per corpus diffusum.

d) Membranarum Continuitas.

e) Structurae et Functionis in diversis organis similitudo.

Quo plura mediorum horum concurrunt, et quo altioris illa sunt dignitatis, eo exquisitior organi unius cum aliis erit consensus. Sic organa nervis, vasisque copiosis instructa vividissimum cum plurimis aliis commercium consensuale fovent; alia e contra, quibus nervi pauci et vasa perexigua sunt jure solum vicinitatis, et continuitatis consensum aliquem fovebunt. — Viget insuper inter partes nonnullas in statu praeprimis morboso, peculiaris consensus, quin ejus fons penitus perspectus hucdum sit. Sic inter Parotidem, et organa genitalia. —

Antagonismus.

5.

Nomine Antagonismi, oppositionis vitalis venit nexus vitalis organorum ille, quo fit, ut adfectione unius provocetur opposita alterius scopo eo, ut sublatum in organismo virium aequilibrium restituatur.

Turbatur autem aequilibrium virium s. harmonia: a) Excessu factorum vitalium in systemate, aut provincia quadam systematis cujusdam organici, aut organo quopiam. — b) Defectu aut suppressione eorumdem factorum. — Causae hae, utut e diametro sibi oppositae eumdem tamen inducunt effectum. Lex enim Antagonismi suprema est: Suppressa activitate organi unius exaltatur ea alterius, et vicissim: Exaltata vita hujus deprimitur ea alterius. Antagonismo ergo vitali or-

ganon unum saepe vices agit alterius, seu: organa se mutuo supplent. — Consensu autem se mutuo adjuvant. Antagonismo nisus aequilibrium restituendi.— Consensu nisus illud sustentandi manifestatur.

Organa antagonistice juncta.

6.

Viget Antagonismus inter diversissimas corporis humani partes; qui tamen jam manifestior, jam magis obscurus, saepe etiam plenarie sensubus nostris subtrahitur. Probe autem distinquendus est antagonismus Physiologicus a Pathologico. — Ille, vitae omnis fundamentum, latissime diffusus inter omnes corporis partes viget. Sic est oppositio inter partem systematis nervosi centralem, et periphericam — inter finem nervorum centralem et periphericum — inter nervos sensus et motus etc. etc. — Antagonismus pathologicus minus late diffusus, saltem non ubique manifestus — eminet:

a) Inter vitam psychicam et somaticam. Antagonismus hicce pathologicus in multis morbis manifestatur, quo fit, ut depressa abnormiter vita inferiore altior morbosam acquirat aciem, et vicissim. Hoc de illis solum morbis valere, qui organa vitae alterius per excellentiam adgrediendo, reliqua intacta magis relinquunt, suapte patet.

b) Inter Systema nervosum animale (cerebrale) et vegetativum (gangliorum). Sic lanquent functiones mentales vigentibus functionibus vegetativis, et vicissim.

c) Inter Systema cutaneum externum et internum. Aestate per excellentiam vivit cutis, hyeme tubus alimentaris.

d) Inter Systema cutaneum externum, et illud Membranarum serosarum, fibrosarum et Sero-fibrosarum. Rheumatismus, Hydrops suppressa cutis per refrigerium admissum functione; — sanatio malorum illorum hac restituta.

e) Inter Systema cutaneum externum, et

Pulmones, Hepar, Renes. Cutis enim externa non fluidum solum serosum se et excernit, quo opere cutis cohibito activitas renum vicarie intenditur — sed gravissimum insuper cutis munus in eliminatione phlogisticorum consistit, qua intercepta gravissimas pulmonum hepatisque turbas oriri quotidie videmus; — nexu hoc antagonistico pro dignitate non semper a Medicis aestimato.

f) Inter Pulmones, Hepar, et Renes. Vita pulmonum aestivo tempore depressa ea hepatis multum intenditur. Incrementum unius a morbis alterius. Urina ictericorum etc.

Idea derivationis antagonisticae.

7.

1. Stimulus quicunque parti cuipiam organicae adplicitus, atque in eadem consensus ope dissipatus — hujus irritationem consensualem, atque vitalitatis exaltationem — alterius antagonisticam depressionem inducit. — Sic Emeticum refracta dosi adplicatum stimulo suo consensus ope per universum Systema gangliosum dissipato vitalitatem hujus omnem multum intendit — eam autem Systematis cerebralis deprimit.

2. Stimulus magis fixus, et circumscriptus in eodem etiam organo diversum exerit effectum: exaltationem nimirum vitalitatis in loco adplicationis, et depressionem ejus in partibus aliis organi ejusdem. Sic ulcus faciei setaceo, aut fonticulo ad aliam cutis plagam minus nobilem saepe feliciter derivatur.

Leges derivationis.

8.

1. Derivatio fiat ad partem ab organo, aut loco protopathico satis remotam. — Nihil pejus, quam remedia quaecunque scopo derivante organo adfecto in vicinia adplicare. Stimulus enim ad vicinas et contiguas partes protensus has semper irritabit, quo in casu exasperatio po-

tius morbi, quam ejus mitigatio provocabitur. Sic in ophtalmia derivantibus indicatis unquentum. Autenriethi non adplicamus regioni supraorbitali, aut temporali; — quin ideo remotissimas semper et oppositas partes e. g. plantas pedum in adfectionibus cerebri exquirere necessum aut peculiariter indicatum sit.

2. Derivatio fiat ab organo nobiliori ad ignobilius. — Sic ab oculo ad cutim. Sic a nobiliori cutis parte ad ignobiliorem — a facie ad nucham, dorsum etc.

3. Morbus derivatione provocatus periculi vel expers, vel minoris, saltem nunquam majoris sit. Et

4. Sit sanatu facilior.

Locus Derivationis.

9.

Organon, quod remediis derivantibus potissimum plectitur, Systema cutaneum est. — Multiplicem enim cum diversissimis corporis humani organis nexum fovet, et adplicationi remediorum quorumvis optime patet. Natura ipsa Crisibus et Metastasibus morbum ad cutim saepissime derivat, et funestae plerumque derivationes ad alia organa sunt. Adficitur autem scopo morbum derivandi Systema cutaneum tam internum, quam externum ita tamen, ut sub derivatione ad tubum alimentarem mitiora solum; — sub ea autem ad cutim externam fortiora quoque, et fortissima in usum trahantur. — Derivationem ad tubum alimentarem Emeticis et Purgantibus; eam vero ad Cutim externam Revellentibus cutaneis potissimum absolvimus.

Emetica.

10.

Emetica remedia scopo derivante refracta potissimum dosi — ad nauseam — porriguntur. Plena enim dosi adhibita ob violentam et tumultuariam ventriculi convulsionem, insignemque universi corporis concussionem graves

concitantur universi Systematis sangviferi turbae, sanquinisque torrente quaqua versum propulso notabilis universi corporis exstimulatio, et exagitatio provocatur. — Omnis autem derivatio per emetica in nexu vitali radicatur, qui eminentissimus inter ventriculum, et pleraque alia organismi organa viget; quo fit, ut stimulus quicunque ventriculo adplicatus citissime, et tutissime et ad alia organa sive consensuali sive antagonistico modo propagetur. — Ut vero derivatio haec melius pateat, actionem emeticorum et topicam et consensualem paucis attingere necessarium visum fuit, qua ratione in exponenda actione derivantium aliorum quoque progrediemur.

11.

Dum Emetica in ventriculum delata cum hoc in contactum immediatum deveniunt, quin resorbeantur, stimulum periphericis nervorum finibus addunt per eminentiam dynamicum gradus diversi pro diversa emetici potentia, et ventriculi receptivitate modo majori, modo minori. Stimulus hicce nervis impressus ad fibras quoque musculares, et universam ventriculi compagem mox protenditur, oriturque penes reactionem nervosam ingratis sensus communis adfectionibus manifestam — motus ventriculi vehementior, et secretio humorum adaucta, quibus omnibus ventriculus stimulo inimico se subtrahere conatur: ita, ut vomitu vel ob tenorem virium infractum, vel ob mechanicum aliquod obstaculum interdicto paralysis nervi vagi, ipsaque mors inducta visa fuerit.

12.

Stimulus hic ventriculo impressus per universum Systema gangliorum protinus extenditur. — Plexus solaris majorem nunc reactionem moliens praecedentem exstimulationem manifeste loquitur — sangvinis et lymphae in vasis abdominalibus circulus impellitur; qua de causa, et aucta simul secretione tubi alimentaris resorbtio intenditur, stasesque abdominales discutiuntur. — Stimulo simul consensualiter ad pulmones, quorum stases solvuntur, spa-

smi delentur etc. et cutim externam protenso activitas hujus omnis intenditur, id quod larga Ephidrosis, saepe nullis aliis remediis provocanda, abunde testatur. — Celebres hoc scopo, Systema nempe gangliorum excitandi, stasesque dissolvendi pilulae Schmuckeri sunt:

Rp. Galbani
Amoniaci
Saponis med.
ana drach. unam
Rad. Rhaei
drach. semis
Tart. stib.
gr. quindecim
M. f. pil. pond. gr. duorum consp.
D. S. Mane et Vesperi pil. 10—15.

13.

Exstimulato ita universo systemate gangliorum, organisque vitae vegetativae, antagonistica provocatur systematis cerebralis depressio. — Morbi cerebrales in exorbitante systematis hujus activitate, aut suppressione ejusdem positi derivatione ita ad systema gangliorum facta optime, saepe unice solum compescuntur. — Laudata est Methodus haec in Febri Nervosa e suppressa vita Encephali, qualis potissimum est, orta; sub initio morbi maxime certe indicata.

Cathartica.

14.

Remedia Cathartica essentia ab Emeticis nequaquam diversa — effectu solum ab iis differunt; quod nimirum specificam ut ita dicam ad inferiorem tubi alimentaris portionem relationem foveant, quae remediorum horum qualitas principem eorum ad reserandam alvum usum ponit. In omni autem effectu purgantium, sive per os sive per anum — clysmata — ingerantur, rite aestimando tum ad receptivitatem ipsius organi, tum etiam, et quam maxime, ad

psum remedium respiciendum venit, quorum mitiora et mi-
issima effectum omnem minorem, saepe vix conspicuum, —
'ortiora et fortissima validum saepe, et tumultuarium exe-
unt. — Topicum catharticorum effectum hic quoque pri-
num et ante omnia nervi intestinorum experiuntur, quo
timulo ad fibras musculares, et omnem intestinorum sub-
tantiam protenso motus eorum peristalticus, et secretio
ugetur, quibus omnibus alvus liberior, fluidior, frequen-
ior provocatur.

15.

Effectum topico proximum systema gangliorum, et
uam maxime inferior ejus plaga experitur. Exstimulatio
ujus systematis, ejusque reactio torminibus fit manifesta,
uae eo sunt vehementiora, quo sensilitas nervorum major,
t quo purgans fortius fuerit. Eaedem vero in nervis his,
rganisque, quibus prospiciunt, provocantur mutationes,
uas exstimulatio nervi vagi et splanchnici emetico provo-
ata inducit. — Ita sangvinis, et humorum omnium per vasa
bdominis, haemorrhoidalia imprimis, et organorum genita-
ium — motus positivo modo impellitur; potentissime pur-
gantibus principio resinoso divitibus — Drasticis. — In-
citatio haec vasa solum abdominalia plectit ita, ut ipsis quo-
que remediis drasticis virtus calefaciens pro universo syste-
mate sangvifero, saltem eminens, iniuste satis tribui videatur.

16.

Effectu hoc tam topico, quam et consensuali, organis
imprimis abdominis impresso, insignis ponitur remediorum
catharticorum effectus antagonisticus — ab eo emeticorum
multum discrepans. Virtus haec antagonistica, qua systema
cerebrale plectitur ea ratione modificata est, ut effectum
hunc medulla spinatis, et nervi ejus validiorem experiantur;
cerebrum autem ipsum, et nervi cerebrales etiam quidem,
longe tamen debilius, quam ab emeticis, adficiuntur.

Scopo autem eo adhibita cathartica, ut humoribus ad
intestina, et reliqua organa abdominalia allicitis, sangvinem
a nobilioribus partibus derivent, vigentemque hac ratione in

his processum morbosum exstingvant, sat saepe nulli alio remedio cedunt. Hinc in congestionibus sangvinis ad caput, thoracem etc.; in inflammationibus organorum cavis his contentorum eo quam maxime tempore, quo haec infracta in oppositum statum, congestionem nempe passivam transire minatur optimo cum effectu frequentissime in usum trahuntur.

Incitata vero tubi alimentaris remediis purgantibus activitate, ea cutis externae antagonistice communiter deprimitur. Hinc egregius purgantibus in moderanda transpiratione cutis, sudoribus profusis cohibendis virtus; quo tamen scopo cauti remedia haec in usum trahamus, ne irritatione tubi alimentaris graviorem nefors morbum provocemus, qui in cuti tanti discriminis non est, ni nimiopere excedens corpori universo liquationem minetur.

Revellentia cutanea.

17.

Derivatio ad cutim externam omnium frequentissima (§. 9) multifariis effectuatur remediis, in quibus — praecipuis et magis usitatis — enumerandis ea ratione versabimur, ut mitiora primum, et talia, quae cuti universae vel majori ejus parti; dein fortiora et fortissima minori vel minimae cutis plagae adplicanda exponamus.

Balneum simplex.

18.

Balneum simplex sive universale, sive partiale diversum in corpore exerit effectum, praeter alia momenta, quam maxime pro diverso, quo pollet, caloris gradu. — Aqua frigida a 0—10^0, aut 15^0+0 R. scopo derivante forma lotionis aut perfusionis in usum tracta a Medicis non paucis multis extollitur encomiis. Adplicata enim, juxta eos, hac ratione cuti aqua frigida caloricum ejus subtrahitur; ad quod restituendum sangvinis unda ad cutim mox post lotionem abstersam, et tepore lecti fotam propellitur. Amoena hocmodo saepe provocatur ephidrosis, atque exanthema se-

gnius erumpens sollicitatur, aut ad interiora nefors tendens ad locum originis revocatur. — Sub *balneo temperato* 20—25^{0}+0 R. nec calor, nec frigus notabilem aliquem in corpus exerit effectum, solaque hoc in casu aquae in cutim virtus respicienda venit; quae quatenus in cutis a sudore aut pulveribus repurgatione consistit, omnem ejus functionem modo lenissimo reserando balneum temperatum revulsiones ad organa interiora periculosas saepe praepedit; in diaeteticis eapropter maximae semper utilitatis. — *Balneum universale calidum* a 25—30^{0}+0 R., et ultra, universum corpus, et systema imprimis sangviferum positivo adficit stimulo, quo sangvinem ad cutim externam potenter quidem allicit, ast illum magis rarefactum ad omnes alias etiam corporis partes urget, gravesque hocmodo concitat turbas. Ea propter scopo revellente passim in Rheumatismo chronico, hic tamen optimo cum effectu, adhibetur.

19.

Scopo revulsivo longe frequentius *Balnea calida partialia* in usum trahuntur. Universum enim systema sangviferum minus potenter concitando, partialem potius sangvinis ad cutim congestionem provocantia cum a partibus aliis optime derivant. — Ita sub congestionibus sangvinis ad caput, pulmones, organa abdominis balneum partiale calidum saepe solum sufferendis his malis, restituendoque aequilibrio est. Malis his ex Amenorrhoëa profluentibus semicupium menses saepe revocat, amissamque restituit sanitatem. Praesente graviditate balnea manuum eumdem persaepe praestant effectum, quin vita foetus hoc modo in periculum conjiciatur. Adhibentur insuper balnea partialia ad revocandum florem aliquem cutaneum topicum, aut arthritidem retrocessam apud individua, quibus balneum universale minus conveniret.

F r i c t i o n e s.

20.

Frictiones cutis ni fine eo adhibeantur, ut remedia adplicita cum vitalitate cutis exaltata in vividiorem conflictum

deveniendo eo certiorem et intensiorem effectum exerant, vasisque absorbentibus melius cedant — scopo derivante saepius in usum trahuntur. Stimulo enim nervis cutaneis impresso universum systema nervosum torpidum multum excitatur, et adfluxu humorum ad cutim provocato revulsio a partibus nobilioribus insignis effectuatur. Fiunt autem frictiones linteaminibus, panno etc. sine, vel additis simul remediis stimulantibus ut plurimum spiritu vini simplici, aromatico, camphorato, therebintinato etc. Frictiones adhibita vi majori, aut remediis acribus exasperatae omnem rubefacientium virtutem exhibent.

Rubefacientia.

21.

Acria, ab effectu, quem provocant, Rubefacientia dicta, cuti externae adplicata primum et ante omnia sensum pruritus concitant, quo mox in eum ardoris et doloris verso plaga omnis stimulo acri lacessita erythemate corripitur. Actione acris nunc limitata superficialis haec dermatitis symptomatibus inflammationis omnibus stipata serius aut ocyus cum desquamatione epidermidis disparet; quo exitu rubefacientia ab aliis mox enumerandis discrepant — Phoenomena haec manifesto indicio sunt, acribus externe quoque adhibitis vitam sensiferam primo adfici, cujus tamen reactionibus vitae tam irritabili quam etiam vegetativae communicatis superficialis mox concitatur phlogosis, quibus omnibus topica rubefacientium virtus absolvitur.

22.

Effectus hujus topici gratia, nullo ad reactiones secundarias respectu habito rubefacientia vix unquam in usum trahantur. Adhibentur potius ob effectum eorum tam consensualem, quam antagonisticum in multis organis conspicuum. — Extenditur nempe irritatio topica consensus ope ad universum systema dermaticum, cujus vitalitate exaltata functio omnis simul expeditur. Ita cuti flaccidae ob infractam vitalitatem sudorem copiosum fundenti rubefaci-

entia stimulum et tonum addunt. Ita cuti spasmo stricta, arida, frigida non est remedium rubefacientibus praestantius, quod nimirum spasmum cutis expeditius solveret, functionemque ejus normalem certius revocaret. — E dermate effectus rubefacientium consensus ope ad internaquoque organa propagatur. Sic depressa vitalitate cerebri atonia, sopore, stupore; aut medullae spinalis paralysibus manifesta, rubefacientia stimulo periphericis nervorum finibus addito ad ipsum centrum Systematis nervosi extenso mala haec sat saepe feliciter debellant.—

23.

Sed praeter effectum hunc consensualem insignis est rubefacientium virtus antagonistica. — Sic torpore periphericae Systematis nervosi partis sublato, gravissimae saepe partis centralis turbae, deliria, spasmi etc. componuntur. — Sic alacriori cutis metamorphosi concitata, et sustentata, actio vasorum hic incitatur, et affluxus humorum copiosior provocatur, quibus omnibus organa sangvine obruta eo liberantur. — Cuti insuper externa, qua organo se et excernente cum reliquis organis vitae vegetativae in vitali necessitudine necessario existente (§. 6.) facile patet, qui fiat, ut transpiratione cutanea rubefacientibus sollicitata (§. 21.) ceterae corporis se et excretiones potenter alterentur. Cutis enim munere laeso organa secretionis interna vices ejus agere nituntur quo abnorni conamine externa functione restituta, remediis his liberantur.

24.

Si jam nunc nexum hunc tam consensualem, quam antagonisticum, quem systema cutaneum externum cum diversissimis corporis partibus fovet, debite respexerimus eo insuper in considerationem justam tracto, functionem cutis cohibitam morborum multorum matrem esse, atrium hoc in omni ferme morbo ad absolvendas crises salutares apertum desiderari eximiam rubefacientium in morbos plurimos debellandos virtutem medicam, usumque frequentissimum dignis efferemus encomiis. Indicationes speciales ex iis, quae dicta sunt, facile eruuntur.

25.

Remedia tantae virtutis adversis sub circumstantiis in usum tracta nociva reddi suapte patet, quare non raro indicata licet, abesse omnino debebunt. Praecipua contra indicationis momenta ab ipsa cuti petuntur, cujus irritabilitas et sensilitas morbose exaltata, aut vita vegetativa multum depressa usum rubefacientium ex aequo vetant. Nam stimulo illorum malum jam intenditur, jam erythemate ulcerosa, aut gangrenosa degeneratio cutis provocatur. Hoc praecipue obvenit in dyscrasia putrida, scorbuto, oedemate etc.

Vesicantia.

26.

Topica et primaria vesicantium actio ei rubefacientium est simillima. Erythema et hic provocatur, quod vesicantibus adhibitis satis dilutis, aut actione eorum interrupta desquammatione epidermidis pariter finem capit. (§. 21). Ast actione acris continuata superficialis haec phlogosis intenditur, ut non amplius crisi normali solvi possit, utque transpiratio critica vaporosa in secretionem densam lymphaticam abeat, quae cum epidermidem trajicere non valeat, eam in bullam aut vesicam elevat. Rupta haec vesica secretionem primo lymphaticam palam facit, quae paulo post in verum pus convertitur, ni lympha condensata epidermidem restituat.

27.

Ubi vesicantia effectum topicum ultra eum rubefacientium non intendunt, actione etiam secundaria omni his similia sunt. Cum tamen plagae quae vesicantibus adsignantur vix unquam ita late pateant, ut illae rubefacientium; cum nec eum ardorem et dolorem, ut rubefacientia provocent, Systema nempe nervosum tanta vi non adgrediantur; cumque non possint frequenter adeo reiterari, ut rubefacientia, quorum virtus reiteratione hac plurimum intenditur: — effectus vesicantium ad rubefactionem solum adplicatorum omnis tam extensione, quam intensitate longe minor erit, nec illud ideo in therapia emolumentum praestabunt, quod rubefacientia lar-

giuntur. — Sed plena etiam, ut ita dicam, dosi adhibita ob momenta eadem modo dicta effectum consensualem multo inferiorem rubefacientibus exerunt.

28.

Praecipua vesicantium Virtus, et indicatio therapeutica a secretione nova petitur, quae materiis plasticis dives, duratione, et intensitate insignis in peculiarem cum vita vegetativa universa correlationem devenit. Exhibet hac ratione cutis novum secretionis organon, cujus cum organismo omni nexus vitalis multiplex graves ponit effectus secundarios, qui primo quidem ad vegetationem ipsam referuntur, sed et polum vegetativum Systematis nervosi alterant, et mutationem functionum durabilem inducere valent. — Ita secretio plagae externae aucta suppurationes internas progredi inhibet, uti et inflammationes organorum vitae vegetativae. Hoc ipsum Antitheseos polaris, atque derivatione, transpositione ut ita dicam metastatica, fieri in aperto est. Facile tamen patet, ut similis metastasis fiat, vesicans organon adfectum ne contingat, ei quidem prope, in tali tamen absentia adplicandum (§. 8.), ut effectus solum antagonistici organon protopathicum particeps reddatur. — Ita Rheumatismi diutini rubefacientibus absque effectu tentatis vesicantibus persaepe cedunt. Prouti enim crisis materialis cutis vesicantibus provocatur, iisdem materialis crisis adfectionum internarum localium sistitur, et haec secretio nova internarum vices agit.

Sed si ab hoc effectu vesicantium secundario rescindamus etiam, quo tam cutis quam organa interna a productis morbosis ob abnormen mixtionem normali atrio non eliminandis liberatur — secretio cutis aucta resorbtionem organorum internorum auctam inducit. Processus hic resorbtionis alacrioris vividissimus in organis plagae vesicantibus concitatae vicinis excitatur, sed et in profundum protenditur, quamvis intensitate decrescat; quo modo producta morbosa inflammationis cum primis vegetativae chronicae lymphatica, aut lymphatico — puriformia discutiuntur.

*

29.

Cum vesicantium effectus exsiccatione solum plagae excoriatae finem sortiatur, et cum secretio lymphatica praecipuam eorum a rubefacientibus diversitatem sistat, in morbis utplurimum vegetationis chronicis in usum trahuntur. —

Plurimum autem proficua erunt:

a) Ubi secretio cutanea sive normalis, sive abnormis, sed habitualis reddita suppressa, mixtionem et functionem partis internae morbose alterat.

b) Ubi labes organi interni auctam secretionem superficialem, ut crisim materialem poscit.

c) Ubi resorbtio in organismi penetralibus sollicitanda est fine eo, ut stases et congestiones solvantur.

d) Ubi nervorum activitas incitanda, aut potius ea suppressa vinculis suis liberanda est. — Quantum ad mitigandas organorum internorum inflammationes chronicas, cohibendas eorum suppurationes valeant, supra jam meminimus.

E x u l c e r a n t i a.

30.

Medium inter caustica et vesicantia locum tenent E x u l c e r a n t i a sic dicta ab effectu, quem cuti externae adplicita exerunt. Producunt enim in ea validam inflammationem, quae in suppurationem specificam versa profundam cutis exulcerationem suscitat. Effectu ergo topico multum intenso, et eo insuper a praecedentibus differunt, quod effectum omnem tardiorem quidem, sed durabiliorem in profundum magis, quam latum nitentem excitent. Potentissima idcirco pro vita imprimis vegetativa sistunt remedia, quibus valida, et perstans provocatur revulsio, qua qualitate rubefacientia aeque ac vesicantia antecellunt, et ob quam frequentissime, et ferme unice in usum trahuntur medicum. Usitatissimum hoc scopo U n q u e n t u m s t i b a t u m est, ita tamen, ut nisi cutis sensilior, tenera dolores fortiores, et alia mala nos extimescere faciat; phtysis autem cum primis pulmonalis, arthritis retrograda, aut alia quaecunque mala revellentia fortissima

exposcant Cortex quoque Mezerei aut recens aut siccus aceto prius emollitus; vel Unquentum Euphorbii sat saepe adhibeantur; — e chirurgicis vero setaceum.

31.

In morbis itaque omnibus, in quibus revellentia mitiora provocando effectui optato non sunt, ubi simul periphericis nervorum finibus fortem stimulum addere, atque revulsionem validam facere necesse est, Exulcerantia omnino indicata erunt. — Sic in labe Rheumatica, et Arthritica diuturna, quae nullis aliis revellentibus cedunt; in Tussi convulsiva, Nevrosibus chronicis: Mania, Epilepsia, Spasmis optimo saepe cum fructu adhibentur. — Ita in Catarrho chronico, Phtysi pulmonali egregia sistunt remedia. In Febri intermitente novissimis temporibus Cel. Pommer Unguentum Autenriethi bono cum effectu adhibuit et licet hic actionem ejus omnibus perspectam non habiamus, haec tamen alia, ac derivans esse vix poterit.

Cauteria.

32.

Cauteria potentialia, vulgo Caustica, materiae organicae cui adplicantur, cohaesionem protinus tollunt, et ipsam texturam organicam destruendo vitam omnem in loco adplicationis immediato sufferunt, nisi multum diluta in usum trahantur, quo in casu rubefacientium more agunt. Inflammatio et exulceratio eis inducta vehemens est, qua virtute medium quodammodo inter exulcerantia, et ferrum candens locum tenent. Adhibentur solum ad localem mali topici sanationem, licet in aliis quoque morbis, scopo nempe derivante universali, optimo cum fructu adhiberi possent.

Cauterium vivum seu ferrum candens combustione partis organicae, cui adplicatur mortem partialem inducit. Provocatur autem hac ratione in plaga vicina valida omnis processus vitalis reactio dolore immani, humorum adfluxu, et inflammatione vehementi in largissimam

suppurationem versa manifesta. Vita omni ita incitata nervorumt orpor, et paralyses tolluntur, nevralgiae et inflammationes pertinacissimae derivantur, humorum resorbtio multum intenditur. Adhibetur ferrum candens tunc tantum, ubi mitiora nil prosunt, ad morbos atroces ad cutim ut plurimum derivandos. Ita in nevralgiis et spasmis; si perstans nervorum concitatio, et nevralgiae deductio intenditur. — Ita in Coxalgia, inflammatione columnae vertebralis ferrum candens remedium sistit saepissime unicum. — Ita ad sistendas suppurationes internas cauterium ulceribus artificialibus quandoque etiam praeponendum est, si nimirum vehemens et perstans nervorum alteratio simul desideratur.

Theses defendendae.

1.

Sympathia inter organa auditus et loquelae summa est, ›t mediato nervorum, qui his functionibus prospiciunt, nexu lemonstrari potest.

2.

Cuilibet temperamento peculiaris competit constitutio.

3.

In arte obstetricia methodus exspectans praecipuum ıibi vindicat locum.

4.

Liberum est quod ex sola naturae suae necessitate et ı nemine coactum agit. Spinoza.

5.

Valdopere peccant medici moschum instante morte por-ıigentes.

6.

Cutis quasi semiconductor caloris est.

7.

Phosphorus roborat.

8.

In semine tamquam centro vegetationis omnis maxima ınitas.

9.

Somnus est insomniosa mors.

10.

Usus antiphlogistici veneni (Saturni) internus nullate-ıus concedendus.

11.

Oleum Beguini martem obscuro viride praecipitat.

12.

Conjunctio nervi vulnerati aut discissi ope suturae ad chirurgiae subtilitates futuri aevi pertinet.

13.

Adfusiones frigidae magni sunt momenti in curandis nevrosibus.

14.

Quod ex pharmacis negligunt homoeopathici, verbis compensare student.

15.

Hysteria lapis Lydius patientiae medicorum.

16.

Herzkrankheiten sind bei Verbrechern in gerichtlich-medicinischer Hinsicht eben so gut, wie Hirnkrankheiten zu berücksichtigen.

17.

Kein Zeichen der Unheilbarkeit besitzen wir in allen Irreseynsformen. Esquirol.

18.

Erweckung des Sinnes für Socialität in dem Verrückten sei eine der Hauptbestrebungen des Arztes.

19.

Ohne Humor kann Niemand ein Irrenarzt seyn.

20.

Das Gesicht ist der höchste Hirnsinn, das Gehör der höchste Blutsinn, daraus erklärt sich die gewaltigere Wirkung der Musik vor der Malerei. Blumröder.

21.

Der Begriff Lebenskraft ist ein völlig leerer Begriff.
Schelling.

22.

Irreseyn wird ohne Zweifel durch die krankhafte Thätigkeit der Leber öfters sympathisch erzeugt, als durch diejenige irgend eines andern Organs. Burrows.

23.

Nur durch eine zweckmäßige Vorbauungskur wird es möglich, dem so häufigen Vorkommen des Glaucoms Einhalt zu thun.

24.

Non omnis ex lagena fluit fons salutis.